

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 68 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 68 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:

<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3831>

TARİHSEL SÜREÇTE KATAR DEVLETİNİN EKONOMİK GELİŞİMİ VE UYGULANAN AMBARGO

THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE QATAR STATE IN THE HISTORICAL PROCESS AND IMPLEMENTED SANCTION

Mehmet BÖLÜKBAŞI*

Öz

Bu çalışmada Katar hakkında genel bilgiler verildikten sonra Osmanlı devrinde Katar'ın siyasi durumu ele alınmış ve ayrıca Osmanlı döneminde Katar'ı yöneten aşiret ile ilgili bilgiler verilmiştir. el-Sani ailesinin geçmişte ve günümüzdeki önemi ve ayrıca Katar topraklarında Osmanlı-İngiliz mücadelesi ile Osmanlı'nın Katar coğrafyasından geri çekilmesi hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Katar'ın bağımsızlığını elde ettikten sonraki süreç ve ayrıca petrolün bulunması ile Katar devletinin ekonomi ve ticaret alanında yapmış olduğu atılımlar sayesinde elde ettiği kazanımlara değinilmiştir. Halen Katar Emiri olan Şeyh Temim Hamad el-Sani'nin ülkesinin ekonomik alanda kalkınmasını sağlamak için yaptığı ticari faaliyetler hakkında bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte İngilizlerin Katar'da Osmanlı hâkimiyetine son vermek için yaptığı faaliyetlere yer verilmiştir. Katar'ın İngiltere'den bağımsızlığını elde ettikten sonra ekonomi alanında yaptığı hamleler ve uluslararası ticari kazanımları hakkında genel bir bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Katar'ın uluslararası arenada ön plana çıktıktan sonra bölge ülkelerinde duyulan rahatsızlık ve Suudi Arabistan'ın Vahhabi yayılcılığı ve kendisini körfez ülkelerinin tek hâkimi görmesi nedeniyle Katar'a uyguladığı ambargo ile Türkiye'nin Katar'a uygulanan ambargo esnasında yaptığı yardımlar ve Türkiye'nin Katar'da bulunan Askeri üssü hakkında bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ambargo, el-Sani Ailesi, Osmanlı Devrinde Katar, Vahhabi Yayılcılığı.

Abstract

In this study, it was given general information about Qatar then focuses on the political situation of Qatar in the Ottoman period and also have been emphasized about the tribe that ruled Qatar during the Ottoman era. The aim of this study is to give information about the importance of al-Sani family in the past and present and also about the Ottoman-British struggle in Qatar and the withdrawal of the Ottomans from Qatar. The process after Qatar's independence, as well as the discoveries made by the Qatar state in the field of economy and trade, as well as the discovery of oil, are mentioned. Sheikh Hamad al-Sani, who is currently the Emir of Qatar, deals with the commercial activities of his country in order to ensure the economic development of his country. However, the activities of the British in Qatar to put an end to Ottoman domination were mentioned. Also it was given information about the progress that made Qatar in the field of economics and international business achievements after obtaining Qatar's independence from Britain. In this regard, it has been informed about the discomfort experienced in the countries of the region after the forefront of the international platform, and about the sanction imposed on Qatar because of Saudi Arabia's Wahhabi expansionism and the Gulf states as the sole judge. Furthermore, it have been emphasized the Turkey's help during sanction on Qatar and the Turkey's military base in Qatar.

Keywords: Sanction, al-Sani Family, Qatar In The Ottoman Era, Wahhabi Expansionism.

* Dr. Uzman Arapça Mütercim, Genelkurmay Başkanlığı/ Ankara, e-mail: blkbamehmet@gmail.com

1.GİRİŞ

Basra körfezi ülkesi ve Arap Yarımadası'nın doğusunda bir Arap emirliği olarak kurulmuş ve başkenti Devha (الدوحة) olan Türkçede Doha olarak telaffuz edilen ülkenin resmi adı Katar devleti (دولة قطر) olarak geçmektedir. Basra körfezi ile çevrili bir ada ülkesi olan Katar'ın kara sınırının olduğu tek ülke Suudi Arabistan'dır. 11.521 km²'lik yüzölçümü ve 2,67 milyon nüfusu olan Katar'ın resmi dili Arapçadır. Doğusunda Birleşik Arap Emirlikleri, kuzeybatısında Bahreyn, batısında ve güneyinde Suudi Arabistan ile komşu olan ülkenin kuzeyinde İran bulunmaktadır. Ülke zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahiptir. Özellikle sahip olduğu doğalgaz rezervleri sayesinde Katar kişi başına düşen gelir seviyesi sıralamasına göre dünyanın en zengin ülkesi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, ülke yaptığı uluslararası ticaret sayesinde ekonomi alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Katar'ın güneyi çöller kuzeyi ise otlaklarla kaplıdır. Katar'da çöl iklimi hâkim olduğundan bitki örtüsü bakımından oldukça fakirdir, çöl iklimine uygun otlaklar ve çöl çalıları bulunmaktadır. Katar'da yaz aylarında sıcaklık 50°C'ye kadar çıkabilmektedir. Kış aylarında yağmurlar sayesinde hava ılımanlaşır, ancak soğuklar görülmez. Katar'ın kıyılarında dar körfezler, alçak burunlar, tuz yatakları ve mercan kayaları bulunmaktadır. Ayrıca ülkede akarsu ve göl yoktur. Bu bağlamda ülkenin içme suyu ihtiyacı kurulan arıtma tesisleri sayesinde denizden ve açılan su kuyularından sağlanır. Katar'ın en önemli geçim kaynağı doğalgaz ve petroldür. Bununla birlikte Arapça Sabkha (السبخة) adı verilen ve gel-git sayesinde sahillerde tuz düzlükleri oluşmaktadır. Ayrıca kıyılarından değerli inciler çıkarılarak ticareti yapılmaktadır. 20.yüzyılın ilk yarısına kadarki dönemde Katar halkı Necid'in iç kısımlarından gelip hayvancılık yaparak geçinen bedevi toplulukları ve kıyılardan inci avcılığı ile balıkçılık yaparak geçimini sağlamaya çalışan yarı göçebe yarı yerleşik kabilelerden oluşmaktaydı. Günümüzde ise petrolün ve doğalgazın bulunmasıyla Katar'ın nüfusu artmıştır. Katar'da petrol ve doğalgaz sektöründe İranlılar ve Pakistanlılar, hizmet sektöründe ise sayıları oldukça kalabalık olan Hintliler, Filipinliler ve birçok Asya ülkesinden gelen göçmenler çalışmaktadır. Bununla birlikte ekonomisi oldukça iyi bir seviyede olan Katar modern yöntemlerle sebze üretimi gerçekleştirmektedir. Petrolün bulunup işletilmesi sayesinde Katar'da hayat standartları oldukça artmış bu bağlamda ülkede çimento sanayisi geliştiği için yüksek binaların yapımı oldukça gelişme göstermiştir. Katar en çok petrol ve petrol ürünleri satmaktadır. Dışarıdan daha çok gıda ve tüketim maddeleri satın almaktadır. Katar özellikle dışarıdan motorlu araçlar ve otomobil ithal etmektedir. Katar ticaretini Japonya, ABD, Fransa, Hollanda, İngiltere ile yapmaktadır. Bununla birlikte 06 Haziran 2017 tarihinde Suudi Arabistan, Mısır, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) tarafından Katar'a ambargo uygulanmasından sonra Katar gıda alanında Türkiye ile ticaret yapmaya başlamıştır (Kuşun, 2002, 15-16).

1.1.Katar'da Yerleşim ve Kabileler Arası Mücadeleler

İlk çağlardan beri Katar Yarımadası'nda yerleşmeler görülmektedir. Basra Körfezinde Osmanlılar ve Portekizliler arasındaki mücadelelerin başladığı dönem hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ancak daha öncesi ile ilgili fazla bir bilgi mevcut değildir. Katar ile ilgili en eski belgelerden biri 1555 tarihli Osmanlı vesikası olup bölgenin ticari açıdan önemine değinmektedir. Bahsi geçen Osmanlı vesikasında bölgeyi yöneten Şeyh Muhammed b. Sultan b. Musellem adlı kişinin idaresinde yaşayan Katar halkının yaklaşık 1000 gemiye sahip olduğu ve ticaret yaparak geçimlerini sağladıkları belirtilmiştir (BOA , Ruus Defterleri, nr. 213, 18). Osmanlı Devleti Katar'da yapmış olduğu mücadelelerin sonucunda Portekizlileri saf dışı bırakıp üstünlük sağladıktan sonra Katar'da öncelikle Lahsâ Beylerbeyliğini, kısa bir müddet sonra Katar sancağını kurarak 1559 yılında bölgeye idareciler atamıştır. Katar sancak beyliği döneminde Bahreyn seferine katılan Lahsâ Beylerbeyi Bıyıklızâde Mustafa Paşa'nın seferde hayatını kaybetmesi nedeniyle onun yerine atanan Katar sancak beyi görev yerine varmadan Mustafa Paşa'nın komuta ettiği ordunun yönetimini ele almak durumunda kalmış ve bu yüzden Katar'a gidememiştir. Bu sebeple Katar'da Osmanlı yönetimi kurulması tamamlanamamış ve yarım kalmıştır. Ancak Benî Musellem'e tabi olan yerel yöneticilerin Lahsâ ile olan ilişkileri sayesinde bölgede Osmanlı egemenliği kurulabilmiştir (Fahreddin-Nabi, 1918, 6). Bölgede kabileler arası süren mücadeleler sonucunda 1776 yılında Kuveyt'ten gelen ve Utûb kabilesinden olan el-Halife adlı kişi Katar'ın batı sahillerinde bulunan Zubâre'yi işgal ettikten sonra, kısa bir süre içerisinde burayı bölgede, bulunan limanlara rakip bir ticaret merkezi haline getirmeyi başarmıştır. Bu durum Katar'ı idare eden Beni Musellem ile İran'ı rahatsız etmiştir (BOA, Y. MTV, nr. 31/33). Bu gelişmeler üzerine daha önce Katar'ı yöneten Benî Musellem, el-Halife'den vergi istemiş ayrıca İran'ın Fars Körfezi kıyısındaki yerleşim yeri olan Bûşehr'i yönetimi altında bulduran kişi 1783 yılında Zubâre'ye bir saldırı düzenlemiştir. Fakat el-Halife kendisine bağlı kabilelerden oluşan kuvvetlerle birlikte İran'ın etkisi altında ve Zubâre'nin karşısında bulunan Bahreyn adasını ele geçirerek adaya yerleşmişlerdir. Bu bağlamda Bahreyn'i ele geçiren el-Halife burada ticaret yapmaya başlamış ve daha sonra egemenliği altındaki Zubâre

bölgesinde daha etkili olmak için bölgede bir yönetici bulundurmak istemiştir. Bu istek Katar kabileleriyle Bahreyn arasında gerilime ve sürekli devam edecek olan mücadeleye sebep olmuştur ayrıca bazı dönemlerde Bahreyn şeyhleri Katar üzerinde etkilerini arttırmayı başarmışlardır (Fahredden-Nabi, 1918, 8).

1.2.el-Sani Ailesinin Katar Tarihindeki Önemi

Bu arada, el-Suud kısa bir süre içerisinde 1783 senesinde Necid bölgesinde yeni bir güç olarak ortaya çıkarak etkisini Körfez bölgesine, Zubare ve Bahreyn'e kadar genişletmişti. Bahreyn 1843 ile 1849 seneleri arasında iç çekişmeler ve el-Halife'nin mensup olduğu kabileden yaşanan karışıklıklara sahne olmuştur. Fakat bu çekişmelere rağmen Katar'da bulunan kabileler Muhammed el-Halife'yi desteklemişlerdir. Bu olaylar Osmanlı'nın Necid kaymakamı olan Emir Faysal b. Türkî ile Bahreyn şeyhi arasında bir ittifakın oluşmasına neden olmuştur. Bölgedeki bu durum, 18. asrın sonlarına doğru Arabistan'dan Katar'a gelip yerleşen ve bölgenin ticari faaliyetlerinde büyük bir etkisi olan Benî Temîm kabilesinden olan el-Sani'nin güçlenmesine sebep olmuştur. Bir müddet sonra siyaset sahnesinden çekilen Benî Müsellem'den sonra Suud Emirliği ve Bahreyn Şeyhliğinin bölgedeki vergi toplama işini el-Sani yerine getirmiş böylece 1860 yılından başlayarak bölge politikalarında söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu sebeple el-Sani ailesinin tarihi günümüzde kurulan Katar'ın tarihi demektir. Çünkü günümüzde Katar'ı halen el-Sani ailesi yönetmektedir (Kurşun, 1998, 23).

2.KATAR COĞRAFYASINDA OSMANLI-İNGİLTERE MÜCADELESİ

İngiltere, 1820 senesinden başlayarak körfezde bulunan şeyhliklerle münasebet kurmaya başlamıştır. Bahreyn ile ilişkisini yeterli düzeyde gören İngiltere, Katar ile bir münasebet kurmamıştı. Fakat 1860 yılından sonra Bahreyn'de etkili olan Halife ailesi ile Necid'te hüküm süren Suud ailesi içerisindeki anlaşmazlıklar ve iç çekişmeler nedeniyle İngilizler Katar'a yönelmeye başladılar. Katar'ın Necid'li muhaliflere lojistik destek sağlayabilecek güzergâhta bulunması ve Bahreyn'den kaçıp bölgeye yerleşen muhalif kişilerin karargâhı haline gelmesi İngilizlerin Katar ile münasebet kurmalarında büyük etkisi olmuştur (Başbakanlık Arşivi, Ayniyat Defteri, nr. 851, 35).

Bu olaylar üzerine, Katar'ın Bahreyn'in egemenliğinde kalmasını çıkarlarına uygun gören İngilizler 1868 yılının sonbahar mevsiminde Katar'a bir gemi yollayarak Muhammed b. Sani'yi Bahreyn'de bulunan emirlere vergi vermek zorunda bırakmışlardır. Bunun üzerine Bağdat Valisi olan Midhat Paşa İngilizlerin Bahreyn üzerinde kurdukları etkinin ileride büyük tehlike oluşturacağını ve durdurulmaları gerektiğini öngörerek faaliyete geçmiştir. Bu bağlamda ilk önce Kuveyt'te bulunan şeyhlerin itaat etmelerini sağladıktan sonra Lahsâ bölgesindeki düzensizliği ve bozulan asayişini sağlamak ve merkezi hükümetin gücünü tekrardan sağlamak amacıyla 1871 yılının bahar mevsiminde Nâfiz Paşa'nın komuta ettiği birliklerle birlikte Lahsâ'ya askeri bir harekât düzenledi. İngilizler yapılan bu askeri harekâta tepki gösterdiler fakat bu tepkiye rağmen Osmanlı güçleri Lahsâ sahillerini kontrol altına almayı başardı. Bu durumdan pay çıkaran Katar şeyhi Casim b. Sani, İngilizlerin baskı ve tehditlerini bertaraf etmek için Osmanlı askerlerini Katar'a çağırması. Bu bağlamda Osmanlılar Katar üzerine de askeri bir harekât yapma planı niyetindeydiler böyle bir çağırının gelmesi Osmanlıların planlarının hayata geçirilmesine yardımcı olmuştu (Başbakanlık Arşivi, İrade-Dahiliye, nr. 44196, lef. 1).

Bu çağrı sayesinde Osmanlı devleti 1871 yılının sonbahar mevsiminde Katar'da hâkimiyeti sağlayarak bölgeyi Necid sancağına bağlayıp idari bakımdan bir kaza olarak yapılandırarak Casim b. Sani'yi de kaymakam olarak atamışlardır. Bu olaylar karşısında herhangi bir müdahalede bulunamayan İngilizler durumu kabullenmek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devletinin egemenliğini kabul eden el-Sani ailesine karşı İngilizler baskı yapmaya devam etmiştir. Bununla birlikte Osmanlı Devletine çağrı yapan ve çağrısına karşılık bulan Casim b.Sani Katar'da kendi hâkimiyetinin azalacağı korkusuna kapılarak yapılması gereken bazı idari ve yönetsel düzenlemelere karşı çıkmıştır. Ayrıca bazı dönemlerde Basra ve Necid'te bulunan idarecilerle anlaşmazlıklar yaşayarak kaymakamlık makamından istifa etme teşebbüslerinde bulunmuştur (Başbakanlık Arşivi, İrade-Şûrâ-yı Devlet, nr. 2158610, lef. 15).

Osmanlı Devleti Katar'da hüküm süren Casim'in devlete bağlılığını sağlamak için 1888 senesinde kendisine bazı rütbelere vermişti fakat İngilizlerin Casim'e çeşitli bahanelerle uyguladığı baskılar ve ayrıca Udeyd bölgesi nedeniyle Abu Dabi şeyhiyle arasında çıkan anlaşmazlıklar sonucu Osmanlı Devletini istediği şekilde yönlendirmekte zorlanan Casim Katar'da istediği gibi başına buyruk hareket etme imkânı bulamamıştı. Osmanlı Devleti Katar'da tam olarak hakimiyet sağlamak için birçok girişimde bulunmuştu fakat herhangi bir neticeye varamamıştı. Bu gelişmelerden sonra Basra Valisi Hâfiz Mehmed Paşa, padişahın onayına başvurmadan 1893 yılının başlarında 200 kişiden oluşan askeri bir kuvvetle Doha'ya sefer düzenledi. Bu sefere karşılık veren Casim kendisine bağlı olan aşiretlerle birlikte Vecbe Kalesi'ne çekilerek kendisini savundu. Bu savunma neticesinde Hâfiz Mehmed Paşa büyük bir yenilgi aldı. Bu yenilgiden haberi olan padişah problemi incelemesi için bölgeye bir heyet gönderdi ve heyetin raporu sonucu padişah,

böyle bir olayın bir daha gerçekleşmemesini isteyerek Casim'i affedip kaymakamlık görevine devam etmesine izin verdi. 1893 yılından itibaren Osmanlı Devleti Katar'da egemenlik kurmak için birçok girişimde bulundu fakat her zaman İngilizlerin müdahaleleri ile uğraşmak zorunda kaldı. Bu bağlamda Osmanlılar Zubare'yi Katar'a bağlı bir nahiyeye şekline getirmek için uğraşmaktaydılar. Diğer yandan 1895 yılının sonbahar mevsiminde İngilizler Zubare'ye askeri harekât düzenlediler (Başbakanlık Arşivi, Meclis-i Vükelâ, nr. 59642).

2.1. Osmanlı Devletinin Katar'dan Geri Çekilmesi

Osmanlı Devleti 1897 yılından itibaren İngilizlerle girmiş olduğu mücadeleler sonucu Kuveyt'in ön plana çıkmasını fırsat bilerek Katar'da idari alanda bazı düzenlemeler yapmak istemiş fakat istenilen seviyede başarılı olamamıştır. Osmanlı Devleti II. Meşrutiyet döneminde dış politikada artık iyice yalnızlaşmıştı, bu durumdan kurtulmak için 1910 yılında İngilizlerle yapılan görüşmelerde Katar'ın durumu ele alınmıştı. Bu bağlamda Osmanlı Devleti ile İngilizler arasında İngiltere'nin başkenti Londra'da 29 Temmuz 1913 tarihinde imzalanan, fakat yürürlüğe konulmayan anlaşmanın bir maddesinde Osmanlı Devletinin Katar Yarımadası üzerindeki isteklerinden vazgeçtiği ve bölgenin Şeyh Casim b.Sani ve aşiretinden gelecek olan haleflerince yönetilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı. Bununla birlikte Şeyh Casim'in hayatını kaybettikten sonra yönetime oğlu Abdullah'ın atanması Osmanlı Devletinin girişimleri ve onayıyla gerçekleşmiştir. 1.Dünya savaşının çıkması ile Osmanlıların Katar'daki hâkimiyeti son bulmuştur (Bağdat Hattı ve Basra Körfezine Müteallik İngiltere Metâlibâtı Hakkında Lâyiha ve Merbûtâtı, 1909, 18).

1.Dünya Savaşı esnasında Basra körfezinde oldukça etkili olan İngilizler, Körfez'de nüfuz sahibi olan şeyhlerle imzaladıkları himaye anlaşmasına benzer bir anlaşmayı 3 Kasım 1916 tarihinde Katar Emiri Abdullah ile de yaptılar. 1916 yılından itibaren başlayarak 1940 senesine varıncaya kadar siyasi arenada gündeme gelmeyen Katar, sadece bazen komşuları Suudi Arabistan ve Bahreyn ile aralarında çıkan ve fazla önemli olmayan anlaşmazlıklar yaşamıştır (el-Mansûr, 1980, 23).

2.2. Katar'ın Bağımsızlığını İlan Etmesi

1971 yılında İngilizler Katar'dan çekilmişlerdir bu çekilmeden kısa bir süre sonra Katar 3 Eylül 1971 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Kısa bir dönem sonra Birleşmiş Milletlere ve Arap Birliğine üye olmuştur. 22 Şubat 1972 tarihinde ise Şeyh Halife b. Hamad tarafından gerçekleştirilen darbe başarılı olmuş ve emirliğin yönetimine el koymuştur. Bu darbe sonucu hem devlet başkanlığı hem de başbakanlık yetkilerini ele geçiren Şeyh Halife, üyelerinin tamamını kendisinin seçtiği bir danışma meclisi kurmuştur. Bu bağlamda bir nevi Katar'da parlamenter yönetim şekline doğru bir adım atmaya çalışmıştır. Bununla birlikte Şeyh Halife 1974 senesinde ülkede bulunan tüm petrol şirketlerini yönetimi altına almıştır. Katar, 1991 yılında patlak veren Körfez savaşında ABD'nin tarafında yer almıştır bu durumun sebebi ise Bahreyn ile ilişkilerinin bozulmasına neden olan ve aralarında anlaşmazlık yaşadıkları Havar adaları sorunudur. Katar, komşusu Suudi Arabistan ile yaşadığı bazı sınır anlaşmazlıklarını 20 Aralık 1992 yılında çözüme kavuşturmuştur. Katar mutlak monarşi ile yönetilmektedir. Ancak Körfez ülkeleri içerisinde bazı anayasal düzenlemeler yapan ilk emirlik olarak ön plana çıkmaktadır. 1995 senesinde ise Hamad b. Halife babasını iktidardan uzaklaştırarak iktidarı ele geçirmiştir (Anscombe, 1997, 94).

3. KATAR EKONOMİSİNİN GELİŞİM EVRELERİ

İngilizler 19. asrın başlarına kadar bölgeye ilgi göstermemiştir. Ancak Napolyon Bonaparte sayesinde gittikçe tehlikeli bir güç haline gelen ve İngiltere'nin rakibi olan Fransa, İngilizlerin kontrolünde bulunan Hindistan ile Avrupa boyunca uzanan ticaret güzergâhını kontrol etme girişimlerinde bulunmuştu. Bu bağlamda Fransa'nın hamlelerini etkisiz hale getirmek amacıyla İngiltere Körfez bölgesini egemenliği altına alma teşebbüslerine başlamıştı. Öncelikle İngilizler 1798 tarihinde Maskat Sultanı ile dostluk anlaşması imzaladılar. Maskat Sultanının anlaşmayı imzalamasının sebebi kendisi için tehlike oluşturan Arabistan Yarımadası'nda her geçen gün güç kazanan Suudi-Vahhabi devletinin faaliyetleri ve günümüzde Umman'a bağlı Musandam Yarımadası ile etrafında hâkimiyet kuran el-Kavasım emirliğiydi. Bununla birlikte Arap Yarımadası'nda güçlenen Suudi-Vahhabi devletini Osmanlı İmparatorluğunun Mısır Valisi Muhammed Ali Paşa ortadan kaldırmayı başarmıştı. İngilizlerde yüzlerce gemisiyle bölgede en güçlü deniz gücüne sahip olan el-Kavasım emirliğine son vermişti. İngilizlerin yapmış olduğu askeri müdahaleler nedeniyle Arap Yarımadası'nda herhangi ciddi bir güç kalmadığı için otorite boşluğu ortaya çıkmıştı. Bu bağlamda otorite boşluğunu ekonomik ve askeri yönden oldukça zayıf ve etkisiz emirlikler doldurmuştu. İngiltere bu durumu fırsat bilerek Arap Yarımadası'nda bulunan emirliklerle dış politikada İngiltere'ye bağlı kalmaları ve deniz üzerinden gelecek saldırılara karşı emirlikleri koruma garantisinde bulunarak anlaşmalar imzaladı. Katar'da ise yeteri nüfus olmamakla birlikte ekonomik kaynaklar da oldukça yetersizdi. Bu bağlamda İngiltere herhangi bir siyasi güce sahip olmayan ve nüfusu yetersiz olan Katar'da istediğini yapma özgürlüğüne sahipti. Ayrıca verimli doğal inci yataklarına sahip Basra Körfezinin güney sahillerinde tarih

öncesinden beri inci avcılığı yapılmaktaydı. 19. asırda inci avcılığı farklı bir boyut kazanmıştı çünkü bölgede çıkarılan değerli incilere Amerika ve Avrupa'dan oldukça büyük talep vardı. İnciye artan talep üzerine 19. asırda körfez sahillerine birçok insan göç ederek inci avcılığına başlamıştı. İş gücü ihtiyacı artınca Afrika'nın doğu sahillerinden körfeze köle ithal edilmeye başlandı. Bu bağlamda değerli incilerin bol miktarda çıkarıldığı önemli yerlerden biri olan Katar'a birçok kişi göç ederek yerleşti. Katar'ın nüfusu inci avcılığından kaynaklanan zenginlik sayesinde artmaya başlayınca bu durum 18. asrın sonlarına doğru Katar'a gelip yerleşen el-Sani ailesinin birçok yönden etkili bir aşiret olmasını sağladı. Bununla birlikte Katar'ın yönetiminin kendisinde olduğunu iddia edip vergi toplayan Bahreyn'de bulunan el-Halife ailesine karşı mücadele eden el-Sani ailesi İngiltere sayesinde 1868 yılında el-Halife ailesi ile bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya göre İngilizler el-Sani ailesinin lideri olan Muhammed b. Sani'yi Katar şeyhi olarak tanıdıklarını belirttiler (Kurşun, 2004, 39).

Katar, Bahreyn'den ayrılarak bağımsız bir emirlik olduğu dönemlerde, Osmanlı Devletinin Bağdat valisi olan Mithat Paşa, bu bağımsızlık olayı üzerine girişimlerine başlayarak öncelikle Arabistan Yarımadası'nın doğu kesimlerinde Osmanlı egemenliğini sağlamak için 1871 yılında etkili bir askeri operasyon düzenleyip başarılı olduktan sonra bir takım idari reformlar gerçekleştirerek Arap Yarımadası'nın doğusunu meydana getiren Necid, Hasa, Kuveyt ve Katar'ı Osmanlı Devleti'nin Basra eyaletine bağladı. Bu dönemde işlerinin çoğunu oğlu Casim'e devreden Muhammed b. Sani bu duruma itiraz etmesine rağmen herhangi bir sonuç elde edememiştir. Bu bağlamda Katar, idari olarak kaza statüsünde Necid Mutasarrıflığına bağlanarak Osmanlı idaresi altına girmiş oldu ve Katar'ın yeni şeyhi olarak tanınan Casim b. Muhammed ise Katar kaymakamı olarak atandı (Kurşun, 1998, 24).

Osmanlı ile Katar arasındaki bu durum 45 yıl boyunca devam etmiştir. Bununla birlikte Katar idari olarak Osmanlı Devletinin kazası, Casim bin Muhammed ise; kazanın kaymakamlık görevini yerine getirmiştir. 45 yıl boyunca Osmanlı Devleti Katar'ın yapısını değiştirmek için önemli herhangi bir faaliyette bulunmamıştır. Mithat Paşa görev süresi dolunca merkeze dönmüş ve Osmanlı'nın Katar'a olan ilgisi sona ermiştir. 1913 senesinde Osmanlı Devleti İngiltere ile bir anlaşma imzalayarak kendi isteğiyle Katar üzerindeki haklarından vazgeçmiştir. 1915 tarihinde ise Katar'da az sayıda bulunan Osmanlı askeri de geri çekilmiştir. Bu gelişmeler üzerine diğer emirliklerin yaptığı gibi Katar, İngiltere'nin himayesi altına girmek için kendi isteğiyle İngiltere ile anlaşma imzalamıştır (Onley, 2009, 8).

Körfez emirlikleri ve Katar, İngiltere ile himaye anlaşması imzalamışlardı. Bu bağlamda Arap Yarımadası'nda sadece Necid merkezinde kurulmuş olan Suudi-Vahhabi emirliği İngiltere ile himaye anlaşması imzalamamıştı çünkü Körfez emirliklerinin, Necid merkezinde kurulmuş önemli bir güç olan Suudi-Vahhabi emirliğine karşı direnmeleri ve mücadele etmeleri oldukça zordu. Bu nedenle İngiltere ile himaye anlaşması imzalamışlardı. Bu bağlamda Körfez emirlikleri içinde oldukça güçlü deniz filosuna sahip olan el-Kavasım emirliği de Suudi-Vahhabi devletine karşı koyamamıştı. 20. asrın başlarında da aynı olay yaşanmıştı. 1902 senesinde Abdulaziz b. Abdulrahman el -Suud, Raşidilerin elinde olan Riyad'ı alarak üçüncü Suudi-Vahhabi devletini kurmayı başarmıştır. Bu bağlamda Abdulaziz Suudi-Vahhabi devletinin sınırlarını genişletme düşüncesindeydi. Bu isteğini Vahhabi uleması ile bedevi aşiretlerinin desteğini alarak gerçekleştirmek istiyordu. Bu hedefini büyük ölçüde gerçekleştiren Abdulaziz sadece Arap Yarımadası'nın doğu sahillerini ele geçirememişti. Bu durumun sebebi ise Katar'da hüküm süren el-Sani ailesinin İngiltere'nin koruması altında olmasıydı. Kuveyt'te hüküm süren el-Sabah ailesi ile Katar'a egemen olan el-Sani aileleri yerel tüccarlar ile anlaşarak birbirlerinin ticaret alanlarına müdahale etmeme kararı almışlardır. Bu bağlamda Katar'da hüküm süren el-Sani ailesi inci ticaretinde ön plana çıkmıştır. Katar kaymakamı ve önemli bir inci tüccarı olan Casim b. Muhammed her alanda kendini göstermeye başlamıştır. Çünkü el-Sani ailesi 20.asır boyunca inci ticaretini ve genel anlamda ticaret alanında üstünlüğünü devam ettirmeyi başarmıştır. Günümüzde el-Sani ailesi Katar'ı yönetmeye devam etmektedir ve ayrıca bu aile ticaret, inşaat, beş yıldızlı otel işletmeciliği, ulaşım, turizm gibi birçok değişik alanda faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte el-Sani ailesi Türkiye'de birçok şirkete sahiptir (Onley, 2009, 11).

İngiliz himayesinde olan Katar'da inci ticareti büyük önem arz etmekteydi fakat 1.Dünya savaşının patlak vermesi nedeniyle ekonomik zorluk baş göstermiş ve inciye olan talep azalmıştı. Bir diğer faktör ise Japonya'nın daha ucuz olan kültür incilerinin Avrupa ve Amerika pazarlarında alıcı bulması ile inci fiyatları düşmeye başlamıştı. Bununla birlikte 1929 senesinde dünyanın tamamını etkileyen 'Büyük Buhran' körfezde bulunan küçük emirliklerin tek geçim kaynağı ve ihraç maddesi olan inci ticaretinin bitmesine sebep olmuştu. Bu bağlamda önemli inci yataklarına sahip Katar inci avcılığı ve ticari faaliyetinin sona ermesinden büyük zarar görmüştü. Bu yüzden birçok aile Katar'ı terk ederek kendilerine daha uygun yerlere göç etmek zorunda kalmıştır (Krane, 2009, 32).

3.1.Katar Ekonomisinde Petrolün Önemi

Katar'ın geleceğine yön veren önemli yeraltı zenginliğinden ilki petrol'dür. Katarlılar aslında daha farklı bir yeraltı kaynağına sahiptirler. Fakat bu zenginliğe biraz geç kavuşmuşlardı. Bu bağlamda 1932 ve 1933 senelerinde Katar'ın kuzey batısında bulunan Bahreyn'de ve Suudi Arabistan'ın Dahran bölgesinde petrol arama faaliyetleri başarı ile sonuçlanmıştı. Katar'da ise; petrol arama faaliyetlerine 1939 senesinde başlanmıştı. Bu aramalar sonucu 1940 senesinde Katar'ın batı kıyısındaki Duhan'da petrol bulunmuş ancak 2. Dünya savaşının başlaması nedeniyle çalışmalar durdurulmuştu. Savaşın bitmesinden sonra petrol arama faaliyetlerine yeniden başlayan Katar 1949 senesinde petrol bulmayı başarmış ve aynı yıl ilk petrol ihracatını yapmıştır. 1951 senesinde ise Katar petrol ihracatından 4.2 milyon dolar kazanç elde etmiştir (Qatar, 2000, 76).

Her gün artan petrol üretimi ve petrol fiyatlarındaki artış sonucu Katar 1960 senesinde petrol ihracatından 55 milyon dolar gelir elde etmiştir. Aradan geçen 10 yıllık bir süreçten sonra 1970 yılına gelindiğinde ise Katar'ın petrolden elde ettiği gelir 125 milyon dolara ulaşmıştır. 1974 senesinde bütün dünyada yaşanan petrol krizi sayesinde önemli petrol ihracatçısı olan Katar 1.6 milyar dolar gelir elde etmiştir. Katar'ın petrol gelirleri arttıkça ekonomik olarak da büyük ilerlemeler kaydetmeye başladı. 1970 yılında Katar Gayri Safi Milli Hasılası 300 milyon dolar iken, 1980 senesinde 7.8 milyar dolara ulaşmıştı. 1980-1995 yılları arasında ise durgun bir seyir gösteren Katar'ın Gayri Safi Milli Hasılası 5-8.1 milyar dolar bandında seyrine devam etmiştir (Hassan, 1978,147-148).

Katar'ın petrol satışından elde ettiği gelirler modern bir hayata adım atmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu bağlamda Katar elde ettiği gelirlerle devlet okulları, hastaneler açmıştır. Daha sonraki yıllarda artan gelire paralel olarak eğitim ve sağlık alanlarında da önemli gelişmeler kaydeden Katar daha sonra su, asfalt yol, elektrik gibi altyapı ve üst yapı sistemini yeniden inşa etmiştir. Bu gelişmeleri halka sunmak amacıyla kalifiye personele ihtiyaç duyduğundan 1950 ile 1960 yılları arasında Arap ülkelerinden kalifiye işgücü Katar'a gelip yerleşmiştir. Bu bağlamda 1950 yılında Katar'ın nüfusu 25000 iken, 1970 senesinde 108000, 1980 yılında 221000 ve 1995 senesinde 500000 nüfusa sahip bir yer olmuştur (Fahimi- Kent, 2007,5).

3.2.Katar Ekonomisinde Doğalgazın Önemi

Katar'ın geleceğine yön veren önemli yeraltı zenginliğinden ikincisi ise doğalgazdır. Katar 1950 yılından itibaren petrolden oldukça yüksek gelir elde etmiştir. Katar'ı ekonomi alanında ileriye taşıyan ikinci gelir kaynağı doğalgaz olmuştur. Katar, Rusya ve İran'dan sonra dünyadaki önemli doğalgaz yataklarına sahip üçüncü ülkedir. 2010 senesinde elde edilen sonuçlara göre, Rusya sahip olduğu 44.8 trilyon metreküp doğalgaz rezervi ile ilk sırada, İran 29.6 trilyon metreküp doğalgaz rezervi ile ikinci sırada, Katar ise 25.3 trilyon metreküp doğalgaz rezervi ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bununla birlikte sıvılaştırılmış doğalgaz satışını Katar ilk olarak 1997 senesinde gerçekleştirmiştir. Gaz üretim tesislerinin inşasına büyük önem veren Katar bir müddet sonra gaz üretimini kurduğu tesisler sayesinde artırarak hem ihracatını hem de doğalgaz piyasasındaki elde ettiği geliri de artırmayı başarmıştır. Katar'ı yöneten Şeyh Temim Hamad el-Sani ve ekibinin girişimcilik faaliyetleri ve ülke ülke dolaşım sıvılaştırılmış doğalgaz hakkında bilgi verip pazarlama çabaları sonucu 15 yıl içerisinde Katar'ı sıvılaştırılmış doğalgaz ihraç eden önemli bir ülke konumuna getirmiştir. Katar'ın doğalgaz ihracatçısı olması uluslararası arenada siyasi ve diplomatik ilişkilerine olumlu yansımıştır. Bu bağlamda ticari alanda faaliyet gösteren Qatarqas'ın en önemli ortağı Katar petrolleri olmuştur. Qatarqas'ın yurtdışı ortakları ise dünyanın önemli enerji şirketlerinden kabul edilen Fransız Total, Amerikan şirketlerinden olan ExxonMobil ve ConocoPhillips bunlardan birkaçıdır. Katar'ın Japon ortakları ise Marubeni ve Mitsui ve son olarak Hollanda şirketi olan Shell'dir. Doğalgaz, Katar ekonomisine oldukça önemli katkılar sağlamıştır. Bu bağlamda 1995 senesinde Katar'ın sahip olduğu Gayri Safi Milli Hasılası 8.1 milyar dolar iken, 2000 senesinde bu sayı 17.7 milyar dolara ulaşmıştı. 2011 senesinde ise bu rakam 172.9 milyar dolar olmuştur (Ham Petrol ve Doğalgaz Sektör Raporu, 2011, 10).

3.3.Katar'a Uygulanan Ambargo ve el-Cezire

Yapmış olduğu Arapça ve İngilizce yayınlar sayesinde Arap dünyasında ve dünya çapında oldukça önemli bir haber kaynağı olarak adından söz ettiren Katar merkezli haber kanalı el-Cezire yapmış olduğu yayınlar nedeniyle Körfez ülkelerini rahatsız etmiş ve Katar'a ambargo uygulanmasında neden olan etkenlerden biri olarak gösterilmiştir. 06 Haziran 2017 tarihinde Suudi Arabistan, Mısır, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri tarafından Katar'a ambargo uygulanmaya başlanmış ve halen bu ambargo yürürlükten kaldırılmamıştır. Bu bağlamda el-Cezire haber kanalı ile ona bağlı olan bütün yaygın kuruluşlarının faaliyetlerine son verilmesi talep edilmiştir. Körfez ülkelerini rahatsız eden en büyük etken, Ortadoğu haber anlayışına göre objektif bir yayın anlayışı sergilemesiydi bu yüzden el-Cezire'nin kapatılması istenmekteydi. Bununla birlikte 90'lı yılların Arap dünyasında 3 türlü basın anlayışı vardı. Bu anlayışlar: Geleneksel,

Yenilikçi ve Liberal olarak adlandırılmaktaydılar. Geleneksel medya devlet yanlısı bir tutum izlemekteydi, yenilikçi basın yine devlet yanlısı bir çizgide hareket ediyor ise de geleneksel yapıya göre nispeten daha özgür yayınlar yapma çabasıydı. Katar merkezli el-Cezire haber kanalı ise Liberal bir yapıda kurulmuş ve Ortadoğu dünyasında bağımsız yayınlar yapan ilk haber kanalı olma özelliğine sahipti (Ayish, 2010,137).

Bununla birlikte, el-Cezire'nin yayınlarına tepki gösteren birçok ülke büyükelçiliklerini Katar'ın başkenti Doha'dan çekmişlerdir. Ayrıca el-Cezire bazı ülkelerde yaşanan sorunları haber yaptığı için eleştirilmiş ve o ülkelerde bulunan haber bürolarının faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kalmıştır. el-Cezire haber kanalının dünya çapında tanınmasına neden olan olay ise 11 Eylül 2001 yılında ABD'de bulunan ikiz kulelerin yıkılmasıyla sonuçlanan saldırıdan sonra el-Kaide'nin önemli liderlerinden biri olan Usame Bin Ladin'in ABD'ye karşı 'cihat' ilan edilmesi gerektiğini belirten açıklamalarını haber kanalına taşıyan el-Cezire, Katar ile ABD arasındaki ilişkilerin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur. Katar'a ambargo uygulayan ülkelerin bir diğer gerekçesi ise Suudi Arabistan, Mısır ve Suriye'de terör olaylarının faili olarak görülen Müslüman kardeşler ile İsrail tarafından terörist eylemlerden sorumlu tutulan ve Filistin'in bağımsızlığı için savaşan Hamas ile Müslüman Kardeşler gibi kuruluşların Katar içerisinde siyasi bürolar açmalarına izin vermeleriydi. Bu durum Katar'a olan tepkilerin artmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte Katar Haber Ajansı (Qatar News Agency) 23 Mayıs 2017 tarihinde yapmış olduğu yayında, Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani'nin İran ile Körfezdeki ülkeler arasında meydana gelen gerilimin gereksiz olduğunu ve bu durumu eleştirdiği, Filistin'de İsrail'e karşı faaliyet gösteren Hamas ile Lübnan merkezli Hizbullah'a anlayışlı davranılması gerektiği tavsiyesinde bulunduğu ve ayrıca halen görevde olan ABD Başkanı Donald Trump'ın görevini fazla sürdüremeyeceğini öne sürdüğüne dair ifadeleri yayınlanmıştır. Bu haberin üzerinden kısa bir zaman geçtikten sonra Katar Haber Ajansı, haberi yayından kaldırarak kanala bir saldırı yapıldığını bu yüzden böyle bir haberin yayınlandığını açıklamıştır. Bu açıklamalara rağmen, Suudi Arabistan'ın önemli medya kuruluşlarından biri olan el-Arabiyye ve Körfez ülkelerinin medya kuruluşları oldukça sert eleştiriler yaparak bir anlamda meydana gelecek olan krizin fitilini ateşlemişlerdir (BBC,2017).

Katar, bu haberle ilgili bir siber saldırının meydana geldiğini, bu saldırının Birleşik Arap Emirlikleri tarafından gerçekleştirildiğini ve elinde kanıtlarının olduğunu iddia etmiştir fakat Birleşik Arap Emirlikleri böyle bir saldırının kendisi tarafından yapılmadığını belirtmiştir. Katar'ın körfez bölgesinde hayata geçirdiği bağımsız siyaset ve küresel anlamda belli bir ticari saygınlığa ulaşması körfez ülkelerini rahatsız etmiştir. Bu bağlamda Katar'a gözdağı vermek ve uluslararası arenada tek başına bırakmak için Katar Haber Ajansına siber saldırı yapılmıştır. Katar hem mali açıdan hem de el-Cezire haber kanalıyla Müslüman Kardeşlere yardım etmiştir. Bu bağlamda Müslüman Kardeşler hareketinin Arap dünyasında öncelikle Suudi Arabistan ve daha sonra diğer körfez ülkelerinde beka sorunu yaratacağı endişesi baş göstermiştir. Bu sebepler Körfez ülkelerinin Katar'a ambargo uygulamasına zemin hazırlamıştır (Rushing, 2007, 121).

3.4.Katar'a Ambargo Uygulayan Ülkelerin Talepleri

Katar'a ambargo uygulayan ülkeler 13 maddeden oluşan bir bildiri yayınlamışlardır. Bu ambargonun kaldırılması için bildiride yazan maddelerin Katar tarafından uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Katar'ın yerine getirmesi gereken maddeler aşağıda belirtilmiştir:

- 1- Katar'da bulunan ve Türkiye'ye ait olan Askeri Üssün kapatılarak, Türkiye ve Katar arasındaki askeri alandaki işbirliğinin sonlandırılması.
- 2- Kanada, ABD, Bahreyn, Suudi Arabistan, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri nezdinde terörist kabul edilen kuruluşlar ve kişiler ile yapılan işbirliğinin ve mali yardımların sona erdirilmesi.
- 3- Katar ile İran arasındaki bütün diplomatik ilişkilerin bitirilerek Katar'a ait İran'da bulunan ofislerin faaliyetlerinin durdurulması. İran ile yapılan askeri işbirliğine son verilmesi ve ayrıca İran'la yapılan ticari faaliyetlerde ABD kriterlerine uyması.
- 4- Katar'ın Lübnan merkezli Hizbullah, el-Kaide, Müslüman Kardeşler, Deaş gibi terörist gruplarla bağlantısını bitirerek ayrıca bu grupları terörist olarak tanıması gerektiği.
- 5- Katar'ın Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Mısır ve Suudi Arabistan tarafından aranan teröristleri teslim etmesi daha sonra bu teröristlerin sahip oldukları mal varlıkları ile ilgili istenilen bilgilerin yukarıda adı geçen ülkelere bildirilmesi
- 6- Katar merkezli el-Cezire haber kanalı ve bağlularının kapatılması.
- 7- Katar'ın diğer ülkelerin iç işlerine müdahale etmemesi ve ayrıca Mısır, Suudi Arabistan, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri vatandaşlarına Katar vatandaşlığı verme işlemine son vermesi gerektiği.
- 8- Katar'ın son yıllarda uyguladığı yanlış siyaset ve yönetim anlayışı nedeniyle can ve mal kayıplarının yaşandığı bu yüzden tazminat ödemesi gerektiği belirtilmiş tazminat miktarının ise Katar ile yapılacak görüşmeler sonucu belirleneceği bildirilmiştir.

- 9- Katar'ın, 2014 yılında Suudi Arabistan'da Körfez ve diğer Arap ülkeleriyle kararlaştırılan ekonomik, siyasi, sosyal ve askeri kurallara uyması istenmektedir.
- 10- Katar'ın; Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Suudi Arabistan yönetimlerine karşı olan kişi ve gruplara yaptığı yardımlar ile ilişkisine son vermesi ve ayrıca bu kişi ve gruplarla ilgili elindeki belgeleri teslim etmesi gerekmektedir.
- 11- Katar tarafından desteklenen Mekameleen, Al-Arabiya Al-Jadeed, Arabi21, Middle East Eye ve Rassd gibi medya kuruluşlarının faaliyetlerine son verilmesi.
- 12- İsteklerin 10 gün içerisinde Katar tarafından kabul edilmesi gerekir.
- 13- Talepler Katar tarafından kabul edildikten sonra ilk yıl aylık denetimlerin yapılacağı, daha sonra bu denetimlerin sıklaştırılacağı bildirilmiştir (Al Jazeera, 2017a).

Yayınlanan bu 13 Maddelik bildiriye Katar merkezli el-Cezire kanalı yayınlarının devam edeceğini çünkü yayınlarının objektif ve insanlara doğru haber vermek amacıyla olduğunu belirtmiştir. Kanal yönetimi Müslüman Kardeşlere ve diğer gruplara karşı herhangi olumsuz bir desteklerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte el-Cezire'nin yayın hayatına son verilmek istenmesin asıl amacının Arap dünyasında objektif, tarafsız ve özgür yayını sürdürerek insanların doğru ve tarafsız haberlere erişimine engel olma girişimi olduğu belirtilmiştir. Bu durumun engellenmesi gerektiği ifade edilerek yapılan yayınlardan gurur duyduklarını ve insanlara doğru bilgiler vermeye devam edeceklerini belirtmişlerdir (Al Jazeera, 2017b).

3.5.Katar'ın Ambargoya Karşı Duruşu

el-Cezire kanalının kapatılması yönündeki taleplere karşılık olarak Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed b. Abdurrahman el-Sani, el-Cezire haber kanalının kapatılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Çünkü 100 ülkede ofisi bulunan el-Cezire kanalı yayınlarının 310 milyondan daha fazla eve ulaştığını belirten el-Sani Körfez ve diğer Arap ülkelerinin Katar'ın iç işlerine müdahale edemeyeceklerini Katar'ın bağımsız bir ülke olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda el-Cezire kanalının kapatılması talebini yerine getirmeyeceklerini vurgulamıştır (Habertürk, 2017).

Katar yönetiminin kendisinden talep edilen 13 maddelik bildiriye karşı ilk hamlesi Katar ve Türkiye arasında askeri iş birliği alanında yapılan ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Katar'da konuşlanması tarihi krizden önce belirlenmiş bir durum olmasına rağmen kriz başladıktan kısa bir süre sonra öne çekilmiştir. Bu bağlamda Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani'nin kendisine karşı yapılacak herhangi bir sivil ya da askeri darbeyi engellemek düşüncesi ile böyle bir karar aldığı belirtilmiştir (Ulrichsen, 2017).

Katar yönetiminin 13 maddelik bildiride yer alan taleplere karşı gelmesi ve küresel devletlerden destek gelmemesi üzerine bildiriye yayınlayan Körfez ülkeleri 13 maddelik taleplerinden vazgeçerek 2017 tarihinde 6 maddeden oluşan ve Katar'ın uymasını istedikleri taleplerde bulunmuşlardır. Bu taleplerde Katar tarafından uygulanmamıştır. Katar, ambargoyu etkisiz hale getirmek için diplomasi ve hukuk yollarını kullanmıştır. Bu bağlamda Katar'da bulunan Türkiye'ye ait olan Askeri Üst'te bulunan personel, askeri araç ve gereç sayısı artırılmıştır. Ambargo boyunca Suudi Arabistan'ın önemli yayın organı el-Arabiyye tarafından yapılan yalan haberlere son vermek amacıyla Katar, merkezi İngiltere'de bulunan, OFCOM adlı yayın lisans kuruluşuna şikâyette bulunmuş ve yapılan şikâyet olumlu sonuçlanmıştır. Bu sayede el-Arabiyye kanalının Avrupa Birliği ve İngiltere'de yayın yapması için gerekli olan lisansı durdurulmuş ve Katar'ın haklı çıktığı görülmüştür. Ayrıca ambargoya karşı direnen Katar emiri el-Sani halkı tarafından kahraman olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, el-Cezire kanalı ise Yemen'de devam eden iç karışıklıklara askeri olarak destek veren Suudi Arabistan'a, karşı birçok yayın yapmaya devam etmektedir (Gasim, 2018,3).

4. SONUÇ

Katar yönetimi petrol ve doğalgaz kaynaklarından elde ettiği gelire bölgesel ve küresel ticaret yaparak her yıl devlet gelirini artırmıştır. Bununla birlikte Katar, petrol ve doğalgazdan kazanmış olduğu gelirler sayesinde bankacılık ve finans sektörüne başarılı bir giriş yaparak bölgesel ve dünya çapında dikkat çekmiş ve halkının gelir ve refah düzeyini artırmayı başarmıştır. Katar, ilk defa 90'lı yıllarda sahip olduğu önemli yeraltı kaynaklarından biri olan sıvılaştırılmış doğalgaz satışını gerçekleştirmiştir. Doğalgaz üretimine büyük önem verip üretim tesisleri kuran Katar, yıllar içerisinde doğalgaz üretimini artırarak doğalgaz ihraç eden ülkeler arasında önemli bir konuma gelmiştir. Bu başarının en önemli nedeni Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani ve ekibinin birçok ülkeyi gezip Katar doğalgazını tanıtmaları olmuştur. Bununla birlikte, Katar Gaz ve Katar Petrol şirketleri işbirliği yaparak ortak hareket etmektedirler. Bu iki şirketin dünyaca tanınmış farklı ülkelerin önemli şirketleri ile ortaklıkları bulunmaktadır. Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani'nin bölgesel ve küresel alanda yapmış olduğu ticari hamleler Katar'ın zenginleşmesiyle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda hem kendisini hem de halkını güvence altına almak isteyen

el-Sani elde edilen gelirin fakirlere dağıtılması için kurduğu sistem sayesinde yoksul Katar vatandaşlarının hayat standardını en üst seviyeye çıkarmıştır. Katar yönetimi elde ettiği geliri şehirleşmeye ayırmış, özellikle Başkent Doha'yı turizm merkezi haline getirmek için geniş caddeler, alışveriş merkezleri, beş yıldızlı oteller inşa etmiştir. Bununla birlikte kültür, sanat faaliyetlerine önem verilmiş ve ayrıca dünya mutfağının sergilendiği çeşitli restoranlar açılmıştır. Bu bağlamda Katar'ın başkenti Doha cazibe merkezi haline getirilmiştir. Katar zengin yeraltı kaynaklarına sahip olmasına rağmen ülkesini ve zenginliğini büyük devletlerden ve kendi ordusundan daha güçlü bir askeri güce karşı koruyacak yeterli güce sahip değildir. Katar askeri güç bakımından Körfez ülkeleri içerisinde sadece Bahreyn ile aynı güce sahiptir. Katar'ın sahip olduğu askeri gücü yalnızca Birleşik Arap Emirlikleri'nden daha fazladır. Ortadoğu'da Katar'ın askeri gücü oldukça zayıf ve yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda Katar sahip olduğu yer altı zenginliklerini korumak için küresel çapta güçlü bir devlete ihtiyaç duymaktadır. Katar ilk önce Osmanlı İmparatorluğunun koruması altında bir dönem kendisini garanti altına almıştır. Osmanlı'nın yıkılmasından sonra bölgeye hâkim olan İngiltere, Katar'ı koruma vazifesini üstlenmiştir. Daha sonra Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani bu koruma görevini ABD'ye vermiştir. ABD bu koruma görevini büyük bir Askeri üs kurarak yerine getirmiştir. Katar Emiri Şeyh Temim Hamad el-Sani'nin girişimciliği ve ticari hamleleri sayesinde Katar bölgesel ve küresel anlamda ön plana çıkmıştır. Katar'ın bu ilerlemesi Körfez ülkelerini ve kendisini koruyan süper güç olan ABD'yi rahatsız etmiştir. Bu yüzden ABD'nin yönlendirmesiyle Körfez ülkeleri Katar'a ambargo uygulama kararı almışlardır. Bu durum karşısında Katar'ın ABD'ye güveni sarsılmış ve Katar bu defa kendisini korumak için Türkiye'den yardım istemiş Türkiye bu isteği geri çevirmeyerek 100 yıl sonra terk etmiş olduğu topraklara geri dönerek Askeri Üs kurmuştur. Türkiye hâlihazırda Katar'daki Askeri Üssünü çeşitli ekipman ve personel ile takviye ederek Katar'ı ambargonun olumsuz etkilerinden koruma görevini yerine getirmektedir. Körfez ülkeleri, Katar'a ambargo uygulamaya devam etmektedir. Katar bu ambargoya karşı koyarak ticari faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu bağlamda dış politikasının temeli ticaret ve sıcak para akışına dayanan Katar yönetimi; finanstan, gayrimenkule, sanayi ve altyapıdan telekomünikasyon ve medyaya kadar birçok alanda uluslararası çapta yatırımlar yapmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Anscombe, F.F. (1997). *The Ottoman Gulf and the Creation of Kuwait, Saudi Arabia and Qatar*. New York.
- Ayish, M. (2010). *Political Communication on Arab World Television*.
- Bbc. (6 Haziran 2017). *6 Soruda Katar Krizi*. BBC Türkçe: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40159120>, Erişim tarihi: 20.08.2017.
- Bâbüali Hariciye Nezâretü. (1909). *Bağdat Hattı ve Basra Körfezine Mütteallik İngiltere Metâlibâtı Hakkında Lâyiha ve Merbûtâtı*. İstanbul.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Aynıyat Defteri*. nr.851.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Mütenevvî maruzat evrakı*. nr.31.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Ruus defterleri*. nr.213.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *İrade-Dahiliye*. nr. 44196.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *İrade-Şûrâ-yı Devlet*. nr. 2158610.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Meclis-i Vukelâ*. nr. 59642.
- al-jazeera. (17 Temmuz 2017a). *UAE Arranged Hacking Of Qatari Media*: Washington Post. Al Jazeera English: 322 Katar Krizi ve El Cezire: Ortadoğu'da Özgür Yayıncılığın Geleceği. <http://www.aljazeera.com/news/2017/07/uae-arranged-hacking-qatari-media-washington-post-170717004353563.html>, Erişim tarihi: 26.08.2017.
- al-jazeera. (26 Haziran 2017b). *An Open Letter from Al Jazeera*. Al Jazeera English: <http://www.aljazeera.com/news/2017/06/open-letter-al-jazeera-170626125049180.html>, Erişim tarihi: 31.07.2017.
- el-Mansûr, A.M. (1980). *et-Tetavvürü's-siyâsî li-Katar fi'l-fetretü mâ beyne 1869-1916*. Kuveyt.
- Fahimi, F.R. Kent,M.M. (2007). *Challenges and Opportunities the Population of the Middle East and North Africa Population Bulletin*. Yıl:2, Sayı 62.
- Gasim, G.(2018). *The Qatari Crisis and Al Jazeera's Coverage of the War in Yemen*. Arab Media & Society.
- Habertürk. (10 Haziran 2017). *Katar'a Ablukanın Medya Ayağı*: El Cezire. Habertürk: <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1526022-katar-a-ablukanin-medya-ayagi-el-cezire>, Erişim tarihi: 26.08.2017.
- Hassan, M.F. (1978). *Agricultural Development in a Petroleum-Based Economy*. *Qatar, Economic Development and Cultural Change*, Yıl: 1, Sayı: 27.
- Kurşun, Z. (2002). *The Ottomans In Qatar*. İstanbul: The Isis Press.
- Kurşun, Z. (2004). *Basra Körfezinde Osmanlı İngiliz Çekişmeleri, Katar'da Osmanlılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kurşun, Z. (1998). *Necid ve Ahsâ'da Osmanlı Hâkimiyeti Vehhabi Hareketi ve Suudi Devletinin Ortaya Çıkışı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kurşun, Z. (1998). *Necid ve Ahsâ'da Osmanlı Hâkimiyeti, Vehhabi Hareketi ve Suud Devleti'nin Ortaya Çıkışı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Krane, J. (2009). *City of Gold Dubai and the Dream of Capitalism*. St. Martin's Press.
- Onley, J. (2009). *Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820-1971. The Politics of Protection*. Georgetown University School of Foreign Service in Qatar.
- Rumbeyoğlu, F. Nabi, M. (1918). *Bahreyn Adaları Meselesi*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Rushing, J. (2007). *Mission Al Jazeera: Build Bridge Seek the Truth Change the World*. New York: Palgrave Macmillan.
- Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürlüğü. (2011). *2010 Yılı Ham Petrol ve Doğalgaz Sektör Raporu*.
- Ulrichsen, K. (3 Temmuz 2017). *Türk Üssü Katar'da Darbeye Karşı Sigorta*. (D. Baran, Röportaj Yapan) <http://www.karar.com/gorusler/turk-ussu-katar-da-darbeye-karsi-sigorta-530804#>, Erişim tarihi: 01.03.2018.
- Katar (2000). *Business and Investment Opportunities Yearbook*. International Business Publications.